

Lukács Sándor

Búcsú Marton Lászlótól

„Miért is hal meg az ember?” – hangzik el Arany János fordításában a shakespeare-i kérdés. És talán még fontosabb és égetőbb, hogy miért hal meg egy ember előbb, mintsem élete végét elérné; amikor még szellemi és szakmai erőfeszítéseit számunkra és családja számára is még folytathatná és kiteljesíthetné...

Marton László nem volt már fiatal, de mivel utolsó munkájában még részt vehettem, tanúsíthatom, hogy szellemi frissessége és sok éven át felgyülemlett szakmai és emberi tapasztalata, még több kiváló produkciót eredményezhetett volna.

Több mint ötven éve hozott össze bennünket a sors és ez alatt az idő alatt szinte folyamatosan, fokról fokra ismerhettük meg, egyre mélyebben egymást. Annak idején tapasztalt, idős kollégák többször is figyelmeztettek, hogy vigyázzak a rendezőkkel, soha ne engedjem magam közel hozzájuk, mert kiismernek és előbb-utóbb visszaélnék a bizalmammal. Mi tagadás, jó pár esetben igazuk lett, de Marton Lászlónál ezt soha nem tapasztaltam. Ha bármilyen magánéleti gondomat megosztottam vele a közös munka során, ezzel egyszer sem élt vissza. Nyilván élete során, kamatoztak nála azok az élmények, melyeket egy átlagon felüli, kulturált, polgári család szellemiségéből meríthetett. Ritkán emelte fel a hangját, és nem emlékszem, hogy bárkiről is mondott volna valami sértőt a háta mögött. Ez ugye, mint tudjuk, elég ritka dolog a mi szakmánkban... Többször voltam tanúja, hogy szinte könnyedén és természetesen oldott meg dolgokat, melyekre mások öltre menő harcokkal sem lettek volna képesek. Ha kellett, felül tudott emelkedni az őt ért támadásokon, ugyanakkor soha nem éreztem, hogy bosszúálló lett volna.

Önéletrajzi könyvében például megemlíti, hogy a független és alternatív színházak olyan témákról és olyan formában tudnak beszélni, ami rendkívül inspiráló a nagy színházak számára is: hogy ők a színházi nyelvújítók. A Vígben, Várkonyi vezette be, hogy meghívta az éppen legsikeresebb, legnagyobb hatású rendezőket, és ezt a tendenciát Marton is folytatta. Így dolgozhattunk többek között Ruszt József, Jurij Ljubimov, Babarczy László, Harag György, Sík Ferenc, Szinetár Miklós, Gothár Péter, Bodó Viktor és Zsótér Sándor rendezéseiben.

Igazgatósága alatt nem volt ízlésterror és egyhangúság. Annak idején a *Képzelt riport*-tal és nemrég pedig a *Pál utcai fiúk*-kal felfrissítette és gyarapította a színház törzsközönségét.

Mint ahogy a Magyar Művészeti Akadémián tartott székfoglalójában is, mindig kiállt a tartalmas, nívós, ugyanakkor színvonalas, szórakoztató népszínház eszméje mellett. Vezetése alatt Shakespeare, Molière, Bulgakov és Ibsen művei között, helyet kaptak Örkény István, Déry Tibor, Hernádi Gyula, Csurka István valamint a fiatal magyar írók közül Bereményi, Kornis, Eszterházy, Nádas és Spiró színdarabjai is. És nem utolsó sorban, a két erdélyi kiválóság: Sütő András és Székely János drámái. S hogy a vígjátékokról se feledkezsem meg, rendezésében közel tíz évig játszottuk a *Bolha a fülben*-t, a *Sylvia*-t, Neil Simon *Furcsa párját* és a még mindig műsoron lévő *Játék a kastélyban*-t, melynek egyik próbájára annak idején, kissé szomorúan, rosszkedvűen érkezett. Rákérdeztem: „Lacikám, történt veled valami?” „Igen – válaszolta – reggel teniszeztem.” „És miért vagy szomorú?” „Hát, mert a

Tahi Lacit, csak úgy, mint a múlt héten, megint kénytelen voltam megverni”. És elmosolyodott. Aztán egy nagyon jót próbáltunk aznap délelőtt...

Német és angol nyelvtudása révén megnyílt számára a külföldi munkák lehetősége is. Rendezett Finnországban, Németországban, Izraelben, Írországban, Angliában, az Egyesült Államokban és Kanadában is.

„Úgy érzem, én valóban a Jóisten kegyeltje voltam és vagyok, hogy annyi mindent kaptam az élettől” – írta önéletrajzi könyvében. De akkor még nem tudhatta, hogy a legkegyetlenebb megrázkódtatást élete végső szakaszában fogja majd elviselni.

Köszönet egykori tanítványának, Oberfrank Pálnak, aki felkérte a veszprémi *Tartuffe* megrendezésére. Lefogyva, fizikailag megrendülve vágott neki a munkának, de szellemileg teljesen friss és felkészült állapotban. Bármennyire is ellentmondásos, de egy jókedvű és felszabadult próbafolyamat részesei lehettünk. Egy pillanatig sem érezte velünk belső vívódásait, bár mélyen magába nézve, szinte biztosra vehette, hogy ez az utolsó színházi rendezése... És mégis, talán a REMÉNY nem engedte, hogy kiálljon a sorból. Nem engedte, hogy kétségbeessen, mert aki remél, az még hisz a dolgok jobbra fordulásában. Hisz abban, hogy a remény, túl sikereken és megaláztatásokon, lelkét egyszer majd az öröklétbe irányítja. Nyilván ebben segítette őt piarista gimnáziumbeli múltja, az a szemlélet, hogy az ember életében mindig legyen egy iránytű, egy természetes törekvés a jóra.

Megható volt látni egykori tanítványait, akik többször is leautóztak hozzá Pestről, és a jelenlegieket, akik lelkesen és nyitott lélekkel hallgatták instrukcióit. Aktivitása, szemében bujkáló ravaszka mosolya, szinte semmiben sem különbözött fiatalkori vonásaitól.

De „Miért is hal meg az ember?” – kérdezem újra Arany János szavaival. Szívemből kívánom, hogy családjá, felesége, Virág, aki fantasztikus önuralommal, türelemmel, szeretettel tartott ki mindvégig mellette, valamint fiai, Ferkó és Gyuri, és kislánya, Ilike egészségben és szerencsésen folytassák nélküle is további életüket.

Tudom, hogy számára is ez lenne a legfontosabb és legszebb kívánság.